

kwaad, allermatigst zonde wordt gezien. In Frankrijk riep nog onlangs een minister in de Kamer uit, dat zelfmoord immers geen misdad is.

Ben ik dan mijn eigen meester niet? vraagt de van God afgedoodde wereld. Ben ik geen baas over mijn eigen lichaam en over mijn eigen leven? Wat gaat het een ander aan, als ik niet langer wensch te leven? En door die goddelooze gedachte worden vooral de gevallen van dubbelen moord al menigvuldiger, dat men eerst een ander vermoordt en dan de hand aan zichzelf slaat. Veelvuldig ook de gevallen, dat men allerlei booze speculatie waagt, en als het dan mis gaat en het uit zou komen, zich zelf voor den kop schiet. Wat wat voert u dien boozen hartstocht? En anders, wat meer dan de onzalige en onware gedachte, alsof men door zichzelf te vermoorden, uit zijn angst en uit zijn lijden zou zijn. Men is opgevoed in de voorstelling, alsof er na den dood geen eeuwigheid is. Men stelt zich voor, dat met den dood alles uit is. Van een oordeel dat komt, geloofst men niets meer. En alle gepraat van een buitenste duisternis, waar weening zal zijn en keerslag der tanden, houdt men voor sprookjes van kinderlijke verbeelding. En natuurlijk, dan is zelfmoord iets zeer verkieslijks. Als ik diep ongelukkig ben, en het leven mijn ondragelijke last wordt, en ik kan door mijn leven af te snijden, uit dat schriklijke bange lijden uitkomen, en er is dan geen God voor Wie ik verschijnen moet, en geen eeuwigheid waarin mijn lijden meegaat en door het oordeel nog verergerd wordt, dan is heengaan en verdwijnen het vanzelf gebode, het natuurlijke redmiddel, dat juist daarom, en op grond van die overlegging, door zoo duizenden bij duizenden wordt aangegrepen.

En nu oordeelen we niet hard. We weten zeer wel, dat er behalve de schuldigen, die zich zelf verdoen om aan de gevolgen van een schrikkelijke zonde te ontkomen, ook, o, zooveel zijn, die hard door hun lot vervolgd, in bittere jammer geworpen, ten leste het leven niet meer konden uithouden. De Seine te Parijs weet er van; en in bijna al onze groote steden, waar de menscheijde ellende vaak het ontzettend tegenover de bovenmenscheijde weelde afsteekt, komt zelfmoord uit broodsgerebte telkens voor. Maar heft de diepste deernis met dit voorafgegaane lijden daarom de schuld op? Mag daarom de heerlijke waarheid verdraaid, dat niet gij, maar God alleen recht op uw leven en op uw persoon heeft? Mag het daarom verwagen, dat zelfmoord altoos moord is en blijft, en dat God schriklijk tegen deze aanranding van zijn gebod en van zijn creatuur toorn? En ook, voelt ge dan niet, hoe ge door uw vergoelijkend spreken over den zelfmoord, den ellendige, die niet meer kan, beroofd van den laatste zedelijke steun, die hem zou hebben teruggehouden, en ge u zelven, alzoo doende, aan zijn zelfmoord medeplichtig hebt gemaakt?

En bovendien, heel dat stelsel van zelfmoord, waarop anders berust het dan op leugen en gruwelijke zelfmisleiding? o, Als alle zelfmoordenaars één oogenblik in het leven konden terugkeeren, om u te zeggen, wat hun na hun zelfmoord overkomen is, hoe zou opeens alle lust in den zelfmoord vergaan zijn. Waarvan anders toch zouden ze u verhalen, dan van nog veel banger benauwdheid en waarlijk helschen angst, waarin ze na hun zelfmoord ontwaakt zijn in de eeuwigheid. Niet één is er, die terstond na zijn dood niet alles zou geven, zoo hij maar weer naar de wereld, te midden van zijn vroegere ellende, terug kon; o, als hij zijn zelfmoord maar ongedaan kon maken.

Want wat ook de één den ander voorleze, daarom blijft de werkelijkheid toch wat ze is. En in de ontzettende werkelijkheid is het niet waar, dat ge door zelfmoord uit uw lijden uit, zijt, maar is dit alleen waar, dat ge door zelfmoord, zooveel aan u hangt, u zelven voor eeuwig stort in een nog veel vreselijker doodangst en hetscher zielsbenauwdheid, tienmaal banger en erger dan de bangste zielsbenauwdheid, waarin ge op aarde ooit geworsteld hadt.

KUYPER.

„Een klomp vijgen.“

Laat men nemen een klomp vijgen, en tot een pleister op het gewel maken, en hij zal genezen.

Jesaja 38 : 21.

Wort voor onze kranten wel altoos gedaan wat doenlijk is, om hun lijden te verzachten, de kracht der ziekte te stuiten, en, voor wat aan ons staat, te waken voor hun levensbehoud?

Helaas, er valt op de zegenende kracht, die van onze medische wetenschap uitgaat, nog niet al te hoog te roemen. Want wel deed ze schitterende ontdekkingen, weken haar operatiën bewondering, en vond ze tegen meer dan één kwaad een vaste praktijk; maar van die veertien honderd miljoen personen hier op aarde, trekt hoogstens één derde hier profit van; en zelfs bij dat één derde is de medische verzorging uit stedelijke buisen, en door een factotum ten platte lande, nog zoo bitter gebrekkelijk, dat er eigenlijk alleen bij hen, die ruimer betalen kunnen, van eenigzins volledige verzorging sprake is. En ook dan zelfs nog, wat vergissingen en wat verzuimenissen, die de krante maar al te vaak bekoopen moet met den dood.

In den volksmond is dan ook het zeggen bestonden, „dat de docters er meer onder den grond helpen, dan genezen.“ En ook al moge hierin nu iets overdreven schijnen, toch staat wel vast, dat ook de genadige gilde Gods, die ons in de medicijnen gegeven is, op verre na nog niet den zegen spreidt, dien ze spreiden kon.

Just daarom is het dan ook volkomen begrijpelijk, dat zoo menigen weigert in ziekte

op de middelen te vertrouwen; dat meer dan één de middelen sordig gebruikt; en dat er zelfs hier en daar zijn, die stelselmatig weigeren doktershulp in te roepen.

Altans veel verklaarbaarder, en veel begrijpelijker, dan dat er zooveel anderen en meederen zijn, die hun God vergeten, bij hun dokter zwerven, en zich liever in menschenhanden werpen, dan dat ze steunen zouden op den Heere hunnen God.

Ass, de anders zoo vrome Koning, die in zijn onderdom zijn medicijnmeesters meer dan zijn God zocht, blijft voor al 's Heeren volk in krankheden en bij het dreigen des Doods een ernstige waarschuwing.

Maar toch mogen onze kranten van het gedurig slingeren onzer ziel op dit punt niet het slachtoffer worden.

Toen Hiskia doodelijk krank ter neder lag, wat ware het toen voor den Heere onzen God geweest, om dezen uitverkoren Vorst wonderdadig en zonder middel te redden?

En toch, zoo doet de Heere het niet. Veel eer zendt hij zijn profet tot den kranten koning; en nu verschijnt Jesaja aan zijn ziekbed, niet om hem een wonder iets aan te kondigen, noch ook om hem geestelijk aan te grijpen; maar om Hiskia heel prozaisch, bijna plat, naar het ons schijnt, in den Naam des Heeren aan te zeggen, dat ze moesten nemen: een klomp vijgen.

Kon het nu ooit duidelijker en sterker worden geopenbaard, dat de Heere onze God, waar hij besluit een krante te genezen, die genezing in den regel tot stand doet komen door een tweeledig creatuurlijk middel. Voor eerst in casu door de vijgen, die Hij zelf heeft laten groeien, en waar Hij die sterk uitrekkende kracht in geschapen heeft; en ten andere door een mensch, door wiens hand en zorg hij die vijgen op de booze zweer laat leggen.

Waarom anders liet God ook de geneeskundigen groeien, en voorbereide hij zelf het geneeswater in zoo menige bron, indien het zijn wil niet was, dat zijn krante menschen kinderen met al zulk hulpmiddel tegen kwalen en ziekten strijden zouden?

Ook den melatache in Israël liet de Heere volstrekt niet vrij omloopen; maar, opdat het kwaad der melatache niet heel het volk zou aantasten, gaf Hij zelf aan door Mozes de strengste verordeningen, om elke aanraking met melatache personen af te snijden.

De ziekte is, even als de dood, uit de zonde, krankheden en pestilentien zijn booze vernielende machten, die als uitloefsel der zonde over ons komen. Als eens de zonde verdwenen zal zijn, zal er ook geen ziekte meer wezen. Zo lang de zonde standhoudt, blijft ook de krankheid weeten. En daarom is het één strijd en één worsteling, die ons van Godswege tegen zonde en ellende, tegen het geestelijk en lichamelijk kwaad is opgelegd.

Daarom nu moeten ook uw zieken met tederheid, maar ook met ernst verzorgd worden. En liggen ze ernstig krank, zoo dat ze gegrepen liggen als ten doode, dan gaat er van hun kernen en zuchten tot u een roepen om redding uit, waar ge geen oogenblik de ooren voor moogt toetoppen.

Als ge iemand, die in het water ligt, om hulp hoort gillen, zult ge er geen oogenblik aan denken, om stil door te loopen, leunend naar huis te gaan, en in huis voor dien man te bidden, onderwijl hij reeds lang gezonken en verdronken is. Neen, dan gaat er een schietgebed naar boven. Ren: „God help mij!“ van dien drenkeling, en een „God, help mij!“ van dien redder!“ uit uw hart; en inmiddels grijpt ge een touw, een stok, een ladder, of springt zelf te water, en voelt van Godswege uw roeping, om dien man van den dood te redden; om straks, als ge hem redden mocht, uw God voor dien zegen te danken.

Maar waarom nu dien u vreemde drinkel wel geholpen, en uw eigen vrouw of eigen kind, die thuis ziek liggen, zonder hulp laten verwijnen?

Blijft dan sterven geen sterven, onverschillig of ge iemand op een oogenblik zelf sterven in het water, of langzaam zelf wegsterven op het bed van dons?

Want natuurlijk, of ge iemand nu redt door een touw of door chinee; met een stok, dien hij aangrijpt, of met het staal, dat hij inneemt; toch blijven dit al te saam middelen, die God u in de hand geeft, om er mee te strijden voor het leven van uw evenmenschen.

Een dier ziet dat niet. Al liggen er tien stokken bij hem, geen dier zal aan een ander dier, dat ligt te verdrinken, een stok toesteken. Niet aan het dier, alleen aan den mensch gaf God dat inzicht; en daarom blijft gij, onder den klem van het zede Gebod, verantwoordelijk, of ge wel alles deedt wat in uw vermogen was, om het leven van uw man, uw vrouw, uw kind of uw dienstmaagd te redden.

U werd het toevertrouwd, en zoo gij hierin sordig waart, zal het eens van uw hand geacht worden.

Slechts tegen één zonde zult ge daarbij op uw hoede zijn. Ge zult niet het middel losmaken van uw God, alsof uw hand dit middel gemaakt had, en alsof ge nu met dat middel tegen God woudt strijden, om uw krante uit de hand des Heeren te redden.

Daarin en daarin alleen ligt het booze misbruik.

Dan denkt een mensch: God wil mijn kind doodden, want God heeft het ziek gemaakt; en nu zal ik met dit medicijn mijn kind aan Gods dooudende macht pogen te onttrekken.

En dat natuurlijk is goddeloos.

Dat mag nooit.

God is het die doodt, en God die levend maakt. Wie er ooit uit het water gered is, is er door God uit gered; en wie ooit uit ziekte opkwam, is er door God uit genezen. En dat blijft zoo, ook al gebruikt God een man met een stok, om den drenkeling te redden, en een arts met medicijn, om den krante van de pestilentie te genezen.

In altes is de Heere.

Hij is de Almachtige in de plage, in de pestilentie en in de krankheid, maar ook evenzo is Hij de Almachtige in den arts, in het medicijn, en in ieder die uw krante verzorgt.

Gij moogt als tweede oorzaak door Hem gebruikt worden, maar Hij is en blijft altoos de eerste oorzaak, en in het kwaad, dat uw leven bedreigt en in de medicijn, waardoor Hij dat kwaad wil afwenden.

Het is dan ook geen ziekenverpleging, gelijk ze in een Christengemint betaamt, als het bed zacht geschud wordt en het medicijn stipt ingegeven, maar zonder dat er even stipt geroepen wordt naar den Hoogen en gesmeekt tot den God van alle ontferming.

Bidden zonder werken is ook in de zieken kamer een caricatuur van de ware vroomheid; maar werken zonder bidden is vooral aan het

ziekbed een hoonen van den levenden God.

Zie het maar aan Hiskia.

Eerst heft ge in Jesaja 38 : 10 v.v. zijn heerlijk gebod, en daarop eerst komt het prozaisch gebod van de klomp vijgen.

De mensch zal, naar luid van Deut. 8, bij brood alleen niet leven; want als ge enkel brood hebt, en God zegent dat brood niet, dan komt ge toch van honger om.

En zoo ook zal de krante niet enkel bij zijn medicijnen leven, want al die medicijnen werken niets, zoo er Gods alhogende kracht niet in werkt.

Van uw medicijn evenzeer als van uw brood geldt wat in Deut. 8 : 17 en 18 staat: Zeg niet in uw hart: Mijn is die kracht, en de sterkte van mijn medicijn heeft mij dat herstel gegeven; maar gij zult gedenken den Heere uwen God, dat Hij het is, die u dit medicijn gaf, om genezende kracht te werken.

Ook bij uw medicijn dus bidden, evengoed als bij uw brood en bij uw werk. De redding van uw God en van uw God alleen gewacht, om waar het Hem belijft, uw krankheid door medicijn te genezen.

Zelf bidden, en uw krante tot bidden uitdrijven.

Uw God, en Hem alleen grootmaken bij uw krante, en zelf niets dan een instrument in zijn hand willen zijn, maar dan ook een willig instrument, dat nipt werkt, zooals God wil dat ge werken zult.

Uw krante is misschien ten doode gegrepen; en nu wil God u gebruiken, om voor zijn leven te strijden; en daarin zal een kind van God teeder van conscientie, altoos volijverig, en in heiligen zelfopofferend zijn.

Bij een drenkeling, die om hulp gij, maar ook bij uw krante, die kernt op zijn leger.

KUYPER.

Amsterdam, 9 Dec. 1893.

SAAMSMELTING.

Onder de goede woorden die van de Synode te Leeuwarden uitgingen, bekleedt ongetwijfeld de stellige, gulle, warme verklaring, dat niet combinatie, maar saamsmelting, aller einddoel moet wezen, de schoonste plaats.

Dat is terstond, nadat het uitging, in alle kerkelijke vergaderingen gevoeld, en hoe verder we in het vereenigde en gecombineerde leven inkomden, des te dieper gevoelen we in al onze steden en dorpen, hoe rijk en vol de zegen zou zijn, als alle tweeheid uitgewischt en vergeten ware, en ook plaatselijk alles één werd.

De vraag is maar, wat de weg is, die om tot dat schoone doel te geraken, moet worden ingeslagen.

Want wel gaven Deputaten ons een uitmuntend advies, maar een advies lijkt veel op de rails, waar de spoor langs moet; maar geeft nog niet den stoom, die de locomotief, met den trein, langs die rails in beweging moet zetten.

En dan helpen allerlei langzame overgangsmaatregelen niet veel; want of ge aan een gereedschapden trein al duwt en trekt, daarmee komt hij toch niet vooruit, zoo de stoom niet op den cylinder werkt.

Die stuwkracht nu, die bij den trein de stoom is, is voor de saamsmelting onzer kerken het beginsel.

Zoolang we nog vóór de vereeniging stonden, hebben we rusteloos en aldoor en tot vermoens toe het beginsel, dat vereenigen van Godswege geboden is, telkens weer op den voorgrond geschoven, en dat de vereeniging tot stand kwam, is volstrekt niet te danken aan eenige slimheid of berekening of leiding, maar alleen aan den onwederstaanbaren drang, waarmee dat beginsel op de conscientie heeft ingewerkt.

Tenslotte had niemand meer den droeven moed, om den drang van dat beginsel te weerstaan.

Toen die kracht nog niet sterk genoeg doorwerkte, waren er allerlei leeuwen op den weg, kwam ieder met zijn plaatselijke en persoonlijke bezwaren aandragen, en bleef heel de weg, dien we hadden af te loopen, een weg met hindernissen.

Maar nauwelijks was de welangenname tijd gekomen, dat dit beginsel zijn inbrede en doordringende werking tot in het merg der ziel had voortgezet, of plotseling sloeg alles om.

Niemand zag leeuwen meer.

De bezwaren sloonken als sneeuw voor de zon.

En over alle hindernissen stapte men met lustigen tred heen.

En zoo is het ook nu.

Te zeggen: Het zou zooveel aangename zijn. Te roepen: Eenheid zou financieel sparen. Te dringen: De Generale Synode beval ineenstemming aan. Och, dat is alles goed en uitnemend, maar het brengt de lieden niet van hun plaats.

Tot dusver is de saamsmelting dan ook bijna nog alleen tot stand gekomen, waar men reeds van meet af weg wel op wilde.

Men staart op de „kerkelijke kassen“, alsof niet al die kerkelijke kassen in minder dan een paar tijden tot het verleden zouden behooren, zoodra in de kerken het bevel: God wil het, maar krachtig opwaakte.

En dies staat ons drielei te doen.

Ten eerste moet rusteloos in de predicatie, op catechistie, in gezelschappen, in de pers en waar al niet, ook nu weer het beginsel gepredikt, het beginsel, dat naar Gods ordinantie geen twee kerken van gelijke heijdenis naast elkaar mogen voortbestaan.

De eigen wil moet goddood; Gods wil moet triumfeeren.

Niet onze belangen of wenschen, Gods ordinantie stellen ons de wet.

Ten tweede moet men helder inzien, dat het indragen van dat beginsel in de harten voornamelijk het werk van den Heiligen Geest is; en dat we dus niet alleen zelf dat beginsel moeten prediken, maar ook zonder nalaten God den Heere moeten aanroepen, of hij in ons eigen hart, en in het hart onzer broeders, dit beginsel tot heerschappij wil brengen.

En ten derde moet men telkens poelshoogte nemen, hoever het in onze eigen plaatselijke Kerk met de doordringing van dat beginsel reeds gevorderd is.

Men moet elkaar geen geweld aandoen, noch ook elkaar de saamsmelting opdringen, maar wel mag men rusteloos van kerkeraad tot kerkeraad de vraag laten uitgaan: Broeders, hoever staat het bij u; wij zijn gereed.

Want al is het volkomen waar, dat met name in een stad als Amsterdam de nederige en nederige moeilijkheden van allerlei aard legio zullen blijken, toch zal deze hoogte berg van moeilijkheden worden als een effen weg, indien men maar eens de hand aan den arbeid slaat, en het beiderzijds wil.

plaatselijke Kerk met de doordringing van dat beginsel reeds gevorderd is.

Men moet elkaar geen geweld aandoen, noch ook elkaar de saamsmelting opdringen, maar wel mag men rusteloos van kerkeraad tot kerkeraad de vraag laten uitgaan: Broeders, hoever staat het bij u; wij zijn gereed.

Want al is het volkomen waar, dat met name in een stad als Amsterdam de nederige en nederige moeilijkheden van allerlei aard legio zullen blijken, toch zal deze hoogte berg van moeilijkheden worden als een effen weg, indien men maar eens de hand aan den arbeid slaat, en het beiderzijds wil.

Vooral de kerken van Amsterdam hebben te dezen opzichte een hoog eenigste roeping.

Ze zijn zooveel talrijker, beschikken over zo veel meer krachten, en sterken daarom het kwaad, zoo ze niet moedig vóórgaan.

BIJ HET GRAF.

Naar aanleiding van wat we onlangs ontrent de schandelijke houding van een Synodaal Diacon bij een gepoend graf meedeelden, schrijft men ons uit Breukelen:

In November 1891 wendde zich een diacon der Gereformeerde kerk van Breukelen tot Burgemeester en Wethouders met het beledigend verzoek, als leden van de Gereformeerde Kerk haar door den dood werden ontrukd op de algemeene begrafenisplaats te mogen collecteren evenals diaconen, der Hervormde steds door, voor de armen. En Maart 1893, dus 4 maanden daarna, ontving de voorzitter der diakonie antwoord, dat niet B. en W. maar de Gemeenteraad had besloten, dat, als de vijf met namen genoemde personen die door de Hervormde kerk waren afgezet overleden, Diaconen dan alleen mogen collecteren op de begrafenisplaats.

Volgens dat schrijven gold de Gereformeerde Kerk (niet de Gereformeerde kerk) als niet bestaande, niet tegenaanstaande de Minister van Justitie hun de stukken heeft toegezonden, dat de Gereformeerde kerk door de Regering is erkend.

Dit is niet hetzelfde als wat te St. gebeurde.

Op het graf zelf is niets onbetamelijks geschied. Men heeft alleen te doen met een foutief besluit van den Gemeenteraad.

Een besluit, dat zeer zeker niet zal gehandhaafd worden, indien de Kerkeraad der Gereformeerde kerk zich tot Gedeputeerde Staten, en later desnoods tot de Koningin-Regentesse wendt.

Het is toch volkomen duidelijk, dat de Gemeenteraad niets te maken heeft met de vraag, of in dezen kerkeraad personen zitten, die door het Synodaal Genootschap zijn afgezet.

De schuld ligt hier aan de Gereformeerden zelven, dat ze niet opkomen voor hun rechten.

Gesteld toch al, dat de termijn voor appel verlopen is, dan kan de Kerkeraad op nieuw hetzelfde verzoek doen, en kan hij van het daarop gevalde besluit desnoodig in hooger beroep gaan.

EEN NIEUW HOOGLEERAAR.

Het kerkgenootschap der Synodalen is aan Groningen's academie een hoogleeraar rijker geworden voor de opleiding van haar Dienaren.

Dere pas opgetreden hoogleeraar is Dr. H. U. Meyboom.

Dere jeugdige docter is niet, gelijk wijlen zijn vader, een „Groninger“ maar een beslist Moderne; en die als zoodanig op het „Leven van Jesus“ van den ouden Meyboom niet dan als voor hem ongenoegeaan kan terugzien.

Doch, en zie hier nu de tegenstelling, terwijl tijdens de komst van den nog lang niet-modernen Meyboom te Amsterdam, heel de stad in rep en roer was, en men bij den ingang der Nieuwe kerk op den Dam beducht was voor oproer; doet thans dere beslist moderne Meyboom zijn intrede in Groningen's academie, om dienaren des Woords te vormen, en er is in heel het Hervormd Genootschap bijna geen man, die ook maar protesteert.

Zoo diep zinkt men al meer weg, dat dit Genootschap geweltoos begint te worden. Het wordt onvatbaar voor aandoeningen. Zoo ge prikt in de huid, wordt er geen voelrenu meer getroffen die reageert.

De rede, waarmee dese hoogleeraar zijn ambt aanvaardde droeg ten titel: De bewegelijkheid der Theologische Encyclopaedie, een onderwerp waarvan men nauwelijks begrijpt, hoe men er in inaugurele oratie zijn aangeboden met heilighoudt, en minder nog hoe men het zoo averechts aanvaant kon.

Het leit toch, waar dese hoogleeraar op wijzen wilde, was niets anders dan de onstandigheid, dat er in de Theologie, evenals in elke wetenschap, zelfs in de natuurkundige strooming en golving is, en dat dienstgevolg in de esee periode het eene valt, in een andere periode een ander vak meer op den voorgrond of in de schaduw treedt.

Maar, eilieve, wat is hier nu belangrijks aan? Waarheden, die te veel gelijken op onze graecnde viervoeters, boeien niet.

Bovendien, waarom dan nog den titel zoo verkeerd?

Da bewegelijkheid toch zit niet in de Encyclopaedie, maar in haar voorwerp van onderzoek, en de Encyclopaedie heeft juist de roeping, om toe te zien, dat deze golvingen in het voorwerp van onderzoek zijn wateren niet over den dijk doen slaan.

Gelijk Dr. Meyboom het toehopvat, zou elke Encyclopaedie slechts een custerfeit se hebben te leveren van wat de Theologie in een gegeven periode was. Doch dan juist houdt ze op een zelfstandige wetenschap te zijn; want ze om in een geestelijke

photografieapparaat; en is ze niet waard aan de Academie onderwezen te worden.

Edoch, en dit is het alint, Dr. Meyboom laat zich door de bewegelijkheid niet der Encyclopaedie, maar van zijn Encyclopaedisch inzicht, zóóver meeslepen, dat hij zelfs niet tegen fraude waakt.

Hij erkent toch niet alleen, dat er in het voorwerp der Encyclopaedie, d. i. in de theologie, golvingen en stroomingen zijn waar te nemen, maar heeft er evenmin iets op tegen, zoo men hem voor het echte een geheel ander voorwerp in de handen stopt, mits er de naam of het etiket van Theologie maar op blijve staan.

Wat hij toch Theologie noemt, is geen Theologie, maar een nabootsing er van.

Maar wat noot!

Voor dezen onzen Encyclopaedist levert dit geen oogenblik berwaar op.

Hij heeft zijn fotografie-toestel. Dat toestel werkt.

En het beeld, dat hij op zijn collodion-plaat opving, is hem de Encyclopaedie van zijn Theologie.

CONCERTBEZOEK (6).

Oaze zeer ernstige griet tegen het gewone concertbezoek zal thans wel geen geheim meer zijn.

Ze is hierin gelegen, dat het programma voor deze concerten, bijna zonder uitzondering, in gereedheid wordt gebracht door mannen of vrouwen, die zich geen oogenblik rekenschap gaven van den invloed, die de uit te voeren compositie oefenen zulen op de stemming van het hart.

Er wordt bij de opstelling van deze programma's alleen gevraagd, of de te geven stukken in trek zijn; of ze aan de zichten van het muzikale schoon voldoen, en of ze onder het aesthetisch hooren weelde aan ons gevoel schenken.

Al naarmate het gehoor is, dat men verwacht in de stad of op het dorp, waar men optreedt, wordt de reeks stukken, of ook wordt het concerto genomen uit deze of die school, van desen of genen meester, van een lager of hooger graad van moeilijkheid.

Ook wordt er op gelet, dat de gekozen stukken in harmonie zijn met de beschikbare muzikale krachten.

En eindelijk is het niet minder een punt van zorg voor wie uitkiest, dat de stukken in hun onderlinge volgorde op elkaar passen en niet met elkaar vloeken.

Kortom, op alles wordt gelet, alleen niet op het leit, dat voor iemand met dieper muzikalen zin een goed uitgevoerde symfonie door zijn hart gaat; in de wereld der tonen geboren, maar uit het menschenhart ontvangen is; en juist daarom tot geen menscheijde hart kan doordringen, of het trekt dat hart in wat de Duitschers *Musikschmerz* noemen, zoo wel in wat drukt als bij wat opheft.

En staat het alsoo geschapen met hen, die de programma's in gereedheid brengen, precies zoo staat het ook met wie het concert bezoekt.

Gelijk we telkens opmerkten, spreken we hier niet van de velen, die het concert taloopen zonder er het talent voor te bezitten, alleen om maar uit te gaan; of in een gezocht omgeving te komen; of hoogstens om een wigeling van het zinnelijk gehoor in een melodieuze golving van tonen.

Voor wat we thans bespreken, is er alleen sprake van de serieuze concertbezoekers, d. z. de mannen en vrouwen, oud of jong, van werkelijk muzikalen zin, en die deswege in staat zijn een rijke, diepzinnige compositie met het oor als te proeven en mee te doorleven.

En nu leert de ervaring, dat ook deze concertbezoekers, o, soms zoo over-kieskeurig zijn; maar dat de quaal van de invloeden, die op hun hart zullen werken, bij het opmaken van hun rekening, nooit medeltellen.

Bijna ieder fijner concertbezoeker heeft zijn lievelingscomponist; ze dwarspen met het eene stuk en staan critisch tegenover het andere; kortom ze zien een program in met veel ernstiger oplettendheid, dan de fijne proever het menu van het festijn, dat hem wacht.

Maar, oischoon hierbij op alles gelet wordt, en soms de dwaaste grillen meespreken, is er bijna niemand, die merkt op dat hart, waarin de uitgangen des levens zijn.

Om liet oor wordt de niet vergeten.

Ja, mer nog, ter nauwer nood denkt men er aan, dat het hart eene der factoren is, waardoor het diepe genot tot stand komt; dat er, zonder het menscheijde hart, geen compositie van hooger orde denkbaar zou zijn; en dat er evenmin, zonder de medewerking van het menscheijde hart, uit den vollen rijkdom eener compositie kan worden genoten.

Was nu die wereld van het hart, waaruit de eindeloze wisseling van aandoeningen en gevoelens en gewaarwordingen en innerlijke worstelingen en heiligen jubel zich in de tonenwereld overgieten, om door die tonen gegrepen en architectonisch tot één kunstig gebouw ineen te vloeien, *heiligh*, zoo zou ook de invloed, dien ons hart van deze compositie ondergaat, nooit anders dan een zuiverende, louterende uitwerking hebben.

Dit is echter niet zoo.

Elke onwedergeboren hart geeft een ten deele valschen toon; en zelfs bij de wedergeborenen is geen enkele toon van zijn hart onbevlekt.

Nu zijn er componisten, die in de tonenwereld den stroom van het hart laten uitgans op kleiner schaal, in detail, meer persoonlijk dan general, en die hierdoor de macht bekwaamen, om zuiverlijk uit hun persoonlijk hart in de tonenwereld te ademen.

Maar anders is dit juist met de groote,

vooral met noch zijn geze onder d

menschelijke maar in geen onder duikt

Van hen een ademen perkt en p geeft aan de een bepaald hart en geblyk leven g

Ze vertoel ademen ze u compositie, smolten, str

En daard sieke music een verdere

lijkt hart, een door „de ge op de keur werken.

Bij Meijer perkt heeft e ner gispe l en tegen h antihese. O

nog, onda zijn muziek der gewarw

Maar hoe van dese Ma al stelt men componist h

niet weg, da kale compos die geest d positie mad

erlangt.

Beproef want vele s in de werel al te zeer, v

Ook al ge uitvoering z niet van em niet van twe dat, wie in

taal in